Hrvatsko gospodarstvo – ima li nade za nas

Hrvatsko gospodarstvo cijelo desetljeće tapka na istom mjestu. Razina gospodarske aktivnosti još uvijek nije na razini predkriznog stanja. Zapravo od 1980. godine hrvatsko gospodarstvo stagnira. Da je kojim slučajem raslo u prosjeku samo 2% godišnje novo dodana vrijednost bi bila više nego udvostručena. Problemi javnog i inozemnog duga imali bi sasvim druge interpretacije, a blagostanje hrvatskih građana bi bilo na razini prosjeka EU. Za prolivenim mlijekom nema smisla plakati. Međutim, ono što zabrinjava jest činjenica da se o pravom stanju hrvatskog gospodarstva ne raspravlja na pravi način. FINA svojom analizom poslovanja daje nam, iako ne potpunom, podlogu za otvaranje rasprave što nam je u narednom razdoblju činiti.

Hrvatsko gospodarstvo karakterizira velik broj tvrtki ali one u prosjeku zapošljavaju svega 7,4 djelatnika što ga kvalificira gotovo kao zanatsko gospodarstvo. Mali broj velikih tvrtki, za hrvatske uvjete, održava postojeću razinu gospodarske aktivnosti. Okružje u kojem djeluje hrvatsko gospodarstvo nije poticajno da male tvrtke prerastu srednje i velike tvrtke. Male su tvrtke zapravo odgovor na visoku stopu nezaposlenosti. Žive od danas do sutra. Investicijska aktivnost je na razini dezinvestiranja što rezultira tehničkim i tehnološkim zaostajanjem hrvatskog gospodarstva. Prosječno mali broj zaposlenih čini visokoškolsko obrazovanje, gotovo možemo reći, nepotrebnim. Isto vrijedi za znanost. Nepostojanje ozbiljnih ulaganja u istraživanje i razvoj cijelu sliku čini još sumornijom. Kretanje dobitaka i gubitaka sugerira kako gotovo trećina gospodarstva ima uvjete za stečaj. Kao konzultant u restrukturiranju imao sam priliku svjedočiti kako svi čimbenici, od tehnologije do organizacije poslovanja, pripadaju prošlom stoljeću kako po svojoj filozofiji ustroja tako i po svojoj dinamici prilagođavanja. Ima li se u vidu da samo inovacije i fleksibilnost osiguravaju učinkovito poslovanje jasno je kako stanje u hrvatskom gospodarstvu nije održivo. Jedinstveno tržište znači ravnopravnost na tržištu pri čemu tržište ne tolerira subjektivne slabosti pojedinih sudionika na tom istom tržištu. Financijski iscrpljeno hrvatsko gospodarstvo se sve teže takmiči s konkurencijom na jedinstvenom tržištu. Vanjskotrgovinska razmjena najbolji je pokazatelj o konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Tako nrp. Stanje u brodogradnji, trenutno najaktualniji primjer, pokazuje kako nismo spremni prihvatiti restrukturiranje, iako bolno, kao nužan korak u dinamiziranju učinkovitosti gospodarstva. Umjesto da brodogradnja bude perjanica hrvatskog gospodarstva ona postaje i za sada, do daljnjega, ostaje ograničenje. Upravno nam brodogradnja svjedoči i ocjenjuje ekonomsku politiku u proteklih tridesetak godina od uspostave samostalnosti. Visoke kamatne stope, tečaj nacionalne valute i nepodnošljiva porezna presija učinila su svoje. Moglo je biti drugačije, a nije. Bilo bi dobro, iako me demantiraju dosadašnja iskustva, spoznati gdje smo griješili i greške što je moguće prije otkloniti.

Saldo vanjskotrgovinske razmjene s inozemstvom pokazuje uporni deficit. Deficit bilježimo kako glede roba finalne potrošnje tako i opreme. Nadalje, deficit robne razmjene s inozemstvom pokazuje nam kako živimo iznad svojih mogućnosti. To može ići jedno vrijeme ali ne može ići sve vrijeme. Upravo zato, kako bi se podržala izvozna orijentacija moramo imati visoku osnovnu stopu PDV-a. Drugim riječima najavljeno eventualno smanje standardne stope PDV-a nije moguće a da se dodatno ne ugrozi ionako mali robni izvoz bez obzira da li se izvoz promatra apsolutno ili relativno. Ono što moramo smanjivati su porezi na rad i porezi na kapital. Parafiskalna davanja, iako prihvatljiv način oporezivanja, u našim uvjetima ima sve karakteristike poreza. Brojni parafiskalni nameti pokazuju kako smo tijekom vremena uvijek izmišljali neke namete kako bi se „začepila neka rupa“. Na žalost, od uspostave Lijepe naše uvijek imamo neke rupe koje valja krpati.

Hrvatsko gospodarstvo ima visoku uvoznu zavisnost. U 2016. godini hrvatsko je gospodarstvo na kunu izvoza ostvarilo 87 lipa uvoza. U 2017. godini na izvezenu kunu uvezli smo nešto manje od 86 lipa. Visoka uvozna zavisnost hrvatskog gospodarstva sugerira kako nije moguće deprecijacijom nacionalne valute voditi proaktivnu ekonomsku politiku. Navedena činjenica ukazuje kako je potrebno smanjiti kamatne stope, koje su višestruko veće u donosu na razvijene zemlje EU, čiju visinu Â određuje rizik. Tako dolazimo do jedine „slamke spasa“ koja se zove porezna presija. Upravno zakon spojenih posuda, veza kamatne i tečajne stope te porezne presije, jasno ukazuje kako hrvatska vlast nema autonomije u određivanju poreznog sustava ništa više nego glede kamatnih stopa. To valja shvatiti u prvom koraku, kako bi se konstruirao i uspostavio primjeren porezni sustav. U Uvodnom sam dijelu dao prijedlog pa ga neću ponavljati. Uostalom na ovim stranicama ima podosta tekstova o porezima pa ih zainteresirani čitatelj može naći u rubrici „Harač“.

Mala dodana vrijednost, još manji profiti, nedovoljne plaće, pad investicijske aktivnosti zvone na uzbunu. Ne treba biti nikakav zli prorok i katastrofičar ako se kaže kako raste financijski balon i kako će njegovo eventualno pucanje rezultirati novom krizom, u hrvatskom slučaju, kaosom. Hrvatsko gospodarstvo nije u stanju amortizirati eventualnu krizu. Ma kako bili optimisti u vođenju ekonomske politike moramo uvijek na umu imati krizu. Nema samo debelih krava, u hrvatskom slučaju dominiraju mršave krave. Naprosto ekonomska politika ne poštuje ekonomske zakonitosti, pa prema tome ne vodi brigu o učinkovitosti hrvatskog gospodarstva. Tržište i tržišna filozofija je temelj ekonomskog promišljanja, ali tržište, samo po sebi, neće dinamizirati razvoj. Za razvoj je potrebno puno, puno više. Općenito: da je jednostavno kreirati razvoj vjerojatno ne bi bilo nerazvijenih zemalja. Moramo shvatiti da sve više poprimamo karakteristike nerazvijenih zemalja s čime se autor ovih redaka ne može složiti niti može prihvatiti. Hrvatska usprkos mnogim problemima ima dovoljno resursa i znanja da poveća blagostanje siromašnih građana. Na politici je da umjesto kratkog vremenskog horizonta pokrenu promjene na srednji i dugi rok kako bi našoj djeci i unucima sutra bilo bolje. U protivnom ova i ovakva politika bi mogla ubrzati ekonomsku emigraciju. O ekonomskoj emigraciji stručnjaci su govorili i upozoravali. Sad je ekonomska emigracija postala hit tema o kojoj svi govore. Stanje u gospodarstvu nije moguće riješiti preko noći jednako kao što nije

moguće preko noći riješiti ekonomsku emigraciju – ni manje ni više! Treba shvatiti da samo vitalno gospodarstvo može zaustaviti emigraciju. Navedeno se jednako odnosi i na socijalnu politiku. Valja konačno shvatiti da preraspodjela nema smisla jer se odmaže onima koji stvaraju dodanu vrijednost a malo koristi onima koji ju primaju. Ako izostane promjena ekonomska politika rasti će tražitelji socijalne pomoći, ali ju neće biti moguću osigurati ma kako veliki bili porezi i doprinosi.

Na kraju u knjizi „Vratimo osmijeh Lijepoj našoj“ napisao sam što bi bilo potrebno, odmah i sada, učiniti kako bi se stvorili nužni preduvjeti da hrvatsko gospodarstvo izađe iz ove maglovite i uporne višegodišnje depresije.

Na kraju, poštovani čitatelju razmislite što bi ostalo od postojeće ekonomske politike ako bi se postavili neki od navedenih ciljeva ili njihova kombinacija:

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Uravnotežiti robnu razmjenu,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Doseći investicijski kreditni rejting,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Povećati minimalnu plaću na 5.000 kuna,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Udvostručiti dodanu vrijednost,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Zaustaviti ekonomsku emigraciju,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Zaustaviti demografsku depopulaciju,

-Â Â Â Â Â Â Â Â Â Sami dodajte ciljeve koje sam ispustio kako bi kompletirali sliku.